

بررسی بیعت حضرت امام علی علیه السلام با خلفاء

تألیف:

سید شعیب هاشمی

www.ketab.ir

سرشناسه	: هاشمی، سید شفیع ۱۳۴۷
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی بیعت حضرت علی علیه السلام با خلفاء / تألیف سید شفیع هاشمی.
مشخصات نشر	: قم: آثار نفیس، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۸ ص.
شابک	: ۳-۴۰-۵۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸ : ۲۵۰۰۰ ریال
فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: علی بن ابی طالب علیه السلام امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - اثبات خلافت
موضوع	: علی بن ابی طالب علیه السلام امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق - خلفاء
موضوع	: بیعت
موضوع	: خلافت - بیعت
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰ ع ۲۴ هـ / ۲۲۳/۸ BP
رده بندی دیوبنی	: ۲۹۷/۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۶۱۶۴۸۳

نام کتاب	: بررسی بیعت حضرت علی علیه السلام با خلفاء
مؤلف	: سید شفیع هاشمی / ۱۳۴۷
ناشر	: آثار نفیس
چاپخانه	: نگارش
لیتوگرافی	: آل البيت علیهم السلام
حروفچین رایانه ای	: صالح رجبی
ویراستار	: خدا رحم مرادی
صفحه آرای	: سید اکبر موسوی
شمارگان	: ۳۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: اول - زمستان ۱۳۹۰
قیمت	: ۲۵۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۹
فصل یکم:.....	۱۵
کلیات، تعاریف، بیعت، امام، خلافت بیعت در لغت.....	۱۵
بیعت در لغت.....	۱۷
بیعت در اصطلاح.....	۱۸
بیعت در قرآن.....	۱۹
بیعت در احادیث.....	۲۱
امام در لغت.....	۲۴
امام در اصطلاح.....	۲۴
امام در اصطلاح قرآن.....	۲۶
امام در اصطلاح حدیث.....	۲۷
خلافت در لغت.....	۲۸
خلافت در اصطلاح.....	۲۹
خلافت در قرآن.....	۳۰
معنای خلافت در احادیث.....	۳۱
خلافت در کلام علمای مذاهب اسلامی.....	۳۳
خلافت از نظر علمای مذاهب اهل سنت.....	۳۴
بیعت در تاریخ.....	۳۷

۳۷.....	بیعت در جاهلیت
۳۸.....	بیعت در سیره پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)
۳۹.....	بیعت عقبه اولی
۴۰.....	بیعت عقبه ثانیه
۴۲.....	بیعت در شجره
۴۶.....	بیعت در فتح مکه
۴۷.....	بیعت در غدیر خم
۵۰.....	بیعت در سیره امام علی «علیه السلام»
۵۱.....	روایت بیعت او طبری
۵۱.....	روایت بیعت از ابن کثیر
۵۳.....	بیعت در سیره امام حسن «علیه السلام»
۵۳.....	بیعت در سیره امام مهدی «عجل الله تعالی فرجه الشریف»
۵۵.....	نتیجه

فصل دوم : ۵۷

۵۷.....	بیعت، اقسام و شرایط آن
۵۹.....	پیش درآمد حقیقت بیعت
۶۰.....	انواع بیعت
۶۷.....	صورت و چگونگی تحقق بیعت
۶۸.....	اسباب و انگیزه های بیعت
۷۰.....	نقد اسباب و انگیزه های تحقق بیعت
۷۸.....	عامل قهر و غلبه
۷۹.....	مدارک مشروعیت نظام قهر و غلبه
۸۱.....	گزارشی از بیعت قهری مدینه
۸۴.....	نقد عامل بیعت قهر
۸۶.....	عامل بیعت در مدرسه اهل البیت
۸۸.....	عقد بیعت
۸۹.....	نقد عقد بیعت
۹۰.....	شروط صحت بیعت شونده
۱۰۴.....	مشروعیت بیعت
۱۰۵.....	نقد مشروعیت بیعت
۱۰۶.....	ملاک مشروعیت بیعت
۱۱۲.....	مشروعیت استعمال قهر در بیعت
۱۱۴.....	بیعت و خلافت
۱۱۶.....	آیا بیعت همان انتخابات است؟
۱۱۷.....	نتیجه

فصل سوم: ۱۱۹

۱۱۹	بررسی اخبار، روایات و دیدگاهها
۱۲۱	مقدمه
۱۲۳	بررسی تعامل حضرت علی با ابی بکر
۱۴۵	بررسی زمان‌های بیعت
۱۶۶	بررسی تعامل حضرت علی «علیه‌السلام» با عمر بن خطاب
۱۶۶	انتخاب خلیفه دوم تکرار سقیفه
۱۶۹	اعتراض صحابه بر جانشینی عمر
۱۷۱	بررسی تعامل حضرت علی با عثمان
۱۷۲	زمینه‌های تشکیل شوری
۱۷۳	انتخاب خلیفه سوم سقیفه سوم
۱۷۶	رد پیشنهاد شوری از سوی امام
۱۷۹	عثمان، فرد ردیف فردا
۱۸۲	بررسی دیدگاه‌ها درباره بیعت
۱۹۹	نتیجه
۲۰۳	فهرست منابع

www.ketab.ir

www.ketab.ir

مقدمه

www.ketab.ir

مقدمه

برای اثبات حقایق، ضروری است سیره و سلوک پیشوایان معصوم «علیهم السلام» بررسی، تا در پرتو آگاهی از زندگی آنان واقعیات مکتوم تاریخی، آشکار شود؛ از این رو برای رسیدن به حقیقتی همچون «بیعت امام علی - علیه السلام - با خلفا» ضرورت دارد همه مولفه‌های شخصیتی و اجتماعی آن حضرت اعم از اقوال، افعال و سیره او در مجموعه واحدی مطالعه و بررسی شود.

پس فقط با گفتار نمی‌توان این امر را ثابت کرد، بلکه انضمام سیره به آن ابهامات را می‌زداید و آن را شفاف می‌کند؛ زیرا سیره، ترجمه و زبان کلام و شاخص حاکم بر کل رفتارها است بدین سبب بررسی آن بسیار توجه می‌طلبد چون کلام ممکن است در حالاتی، مورد سوء فهم قرار گیرد و موجب حیرت شود. اما سیره و مشی، آن را خالص، و واقعیت را آشکار می‌کند.

یکی از مسائل مورد مناقشه مخالفان، موضوع سیره امام علی «علیه السلام» با خلفا است. این امر چنان اهمیتی دارد که هرگونه سوء برداشت از مواجهه امام با

(۱۲) بررسی بیعت حضرت امام علی (علیه السلام) با خلفاء

خلفاء، موجب سرایت آن به دیگر بخش‌های فکری و فاصله بیشتر از واقعیات و سرانجام دوری از شناخت صحیح آن حضرت می‌شود.

و همچنین ابهام در این مسأله سبب می‌شود که نیمی از دوره حیات امام درست درک نشود و میان دو شرائط اجتماعی ۲۳ سال جهاد و شهادت و ۲۵ سال سیر و سلوک نتوان ارتباطی یافت و به یک بخش از موقعیت زندگی آن حضرت به عنوان ملاک داوری بسنده شود و حال آن که شناخت کامل، زمانی میسر است که هر دو وضعیت، با هم مدنظر قرار گیرد؛ زمان جهاد امام با کفار و روزگار سکوت ممتد آن حضرت، تماماً صفحاتی از یک دفتر زندگی است.

با توجه به ضرورت بیان این حقیقت، نوشتار حاضر در نظر دارد به این پرسش، پاسخ دهد که حضرت علی «علیه السلام» طی این ۲۵ سال چه رابطه‌ای با خلفا داشت؟ آیا حضرت «علیه السلام» حکومت خلفا را به رسمیت شناخت و با آنان دست بیعت داد یا از این کار امتناع ورزید و هرگز با آنان بیعت نکرد؟

و نیز این نوشتار می‌کوشد تا به این پرسش پاسخ دهد که بیعت چیست؟ و آیا بیعت به معنی نصب یا انتخاب رهبری است یا خیر؟ و با توجه به تبیین معانی بیعت و انواع و شرایط آن، حضرت علی «علیه السلام» برابر خلفا چه موضعی داشت؟ و در چه وضعی به سر برد؟ مطالب آتی در سه فصل تنظیم شده است.

فصل یکم

در شرح تعاریف امامت و خلافت و نیز بیعت و سیر تاریخی آن از زمان جاهلیت تا عصر نبوی «صلی الله علیه و آله وسلم» و امام علی «علیه السلام» و امام مهدی «عجل الله تعالی فرجه الشریف» است.

فصل دوم

در بیان حقیقت بیعت و اقسام آن است و نیز درباره این پرسش، چنان که مفهوم بیعت زمان پیامبر «صلی الله علیه و آله وسلم» به معنی وفای به قرارداد بوده است پس از آن حضرت نیز آیا به همان معانی اولیه به کار رفت یا چنین نشد و شرایط جدید سیاسی و اجتماعی موجود، محدوده معینی برای بیعت تعریف کرد که با معانی ابتدائی به کلی مغایر است؟

برای تبیین این موضوع دیدگاه‌های علمای فریقین مطرح و نقد و بررسی شده است. و همچنین به این مهم پرداخته شده است که آیا بیعت قرارداد شرعی است که امت برای اجرای اوامر خلیفه، آمادگی اشان را نشان می‌دهند یا فراتر از آن قراردادی است مردمی که جانشین پیامبر با آن به صورت شرعی انتخاب می‌شوند که بایستی همه با او بیعت کنند و دستورات او را چون نصوص شرعی، مقدس بشمارند و اگر کسی با فرمان خلیفه مذکور به مخالفت پرداخت، بایستی سرکوب شود.

فصل سوم

درباره این مهم است که آیا امام با خلفا بیعت کرد؟ در چه مکانی و چه زمانی؟ آیا با خلیفه اول، دوم و سوم هرگز دست بیعت نداد و در این موضع استوار ماند یا تغییر موضع داد و با خشنودی آن را پذیرفت؟ یا این که ابتدا با جمعی از صحابه علیه موقعیت فلت‌های حاکم اعتراض کرد و پس از ناامیدی از حصول نتیجه مظلومانه به فرمان پیامبر در بیت نشست و سکوت در پیش گرفت آیا این سکوت سبب شد که برخی آن را بیعت اختیاری تعبیر کنند و برخی بیعت اکراهی یا اصلاً بیعتی انجام نشد؟ آیا در این زمینه دلایلی وجود دارد و نظر محققان شیعه در این باره چیست؟

..... (۱۴) بررسی بیعت حضرت امام علی علیه السلام با خلفاء

در پایان ضروری می‌دانم از مسؤول محترم پژوهش مؤسسه تخصصی مذاهب اسلامی، جناب حضرت استاد حجة الاسلام والمسلمین حاج آقای رجبی صمیمانه سپاسگزاری کنم که در تدوین این اثر، بنده را از تذکرات راهگشا و مفید بهره‌مند ساخت.

قم - مؤسسه تخصصی مذاهب اسلامی

۱۳۸۹/۳/۳ سید شفیع هاشمی

www.ketab.ir